

utmutatást kérve. Ilyenformán tehát, a különböző tanszékek támogatásával dolgozó hallgatói csoportok alkothatnák a diákkör alapját, amelyeknek létrehozása egyik legfontosabb feladatunk lesz. Az ilyen alapokon nyugvó diákkör véleményünk szerint az országos konferenciákon is eredményesebben szerepelhet. Ehhez azonban széles hallgatói bázisra, továbbá egy jól összeforrt, állandóbb diákköri tagság létrehozására van szükség.

Mindezek megvalósításához az alsóbb évfolyamok hallgatóinak bekapcsolását szeretnénk elérni, ez pedig propagandát és agitációt kíván a diákkör, fokozottabb támogatást a KISZ, és határozott bátorítást az oktatók részéről.

Majoros István
a Történelmi Diákkör titkára

EGYÜTTMŰKÖDÉS DIÁKKÖREINK KÖZÖTT

A Tudományos Diákkörök célja és feladata rendkívül sokrétű. Alkalmat adnak a hallgatóknak az önálló tudományos munkára, a kérdés szakavatott kutatóinak segítségével egy-egy témakör részletesebb megismerésére, lehetőséget nyújtanak arra, hogy bepillantást nyerjünk a kutatás pillanatnyi állásába, főbb problémáiba. Főleg e két utóbbi szempontból volt érdekes a Kőrösi Csoma Sándor, a Régészeti és az Antropológiai Diákkör tavalyi közös összejövétele, melyet éppen ezért szeretnénk kiemelni a többi, szintén sikeres ülés közül.

A diákkör témája a kettős honfoglalás kérdése volt. A tagokon és a nagyszámu érdeklődőn kívül jelen voltak még: dr. Maróti Egon, dr. Szádeczky-Kardoss Samu, dr. Kristó Gyula, dr. Róna-Tas András, dr. Simoncsics Péter - egyetemünk oktatói, dr. Szegfű László főiskolai oktató és Kürti Béla régész.

A probléma lényegét - László Gyula két cikke alapján, /A kettős honfoglalásról; Arch. Ért. 1970/2., ill. Kérdések és feltevések a magyar honfoglalásról; Valóság 1970/1./ - Kürti Béla ismertette.

László Gyula feltevését arra a régészeti megfigyelésre alapozza, hogy 670 körül az avar leletanyagban változás áll be, melyet az egyszerűség kedvéért a préselt övlemezek eltűnésével és a griffes-indás öntött lemezek megjelenésével szoktunk jelölni. Ez a változás azonban olyan gyökeres, hogy új etnikum, a griffes-indások vagy késő avarok bevándorlásával kell számolnunk. László Gyula Kniezsa Istvánnak a XI. századról készített nyelvi térképére vetítette, Csallány Dezső leletkatasztere alapján, az avar lelőhelyeket, és azt tapasztalta, hogy 160 szimmagyar, 50 magyar-szláv vegyes és 4 tisztán szláv helynevi vidékről származik. Második számú térképén feltüntette a 896-os honfoglalók szállásterületeit és a késő avar lelőhelyeket is, /Szőke-Fehér-Kralovánszky-Éry leletkatasztere alapján/, és felfigyelt arra, hogy a honfoglaló magyarok és a késő avar - griffes-indás - lelőhelyek nagy foltokban kiegészítik egymást. Mindezekből, a harmadik és negyedik térképe alapján, /törzsnevek és királyi birtokok, ill. törzsek, törzsnevek és griffes-indások/ arra a következtetésre jutott, hogy a griffes-indások területe a VII. század végétől magyar nyelvterület, tehát a 670-es bevándorlók a finnugor etnikumhoz tartoztak. László Gyula feltevésével véli megoldani az Árpád magyarjainak törökös etnikuma és finnugor nyelvünk között fennálló ellentmondást. Kürti Béla ismertette még magának László Gyulának és Bóna Istvánnak kétélyeit a kérdéssel kapcsolatban. A diákkörön a vitaindító kérdés így fogalmazódott meg: Milyen volt a Kárpát-medence etnikuma 896 előtt, illetve esetleges finnugor elemek megérhették-e a honfoglalást?

Az első hozzászóló dr. Szádeczky-Kardoss Samu volt, aki ismertette saját és Olajos Teréz kutatásait. A római írásbeliség eltűnése és a magyar belső írásbeliség megjelenése közti 600 év - egyébként igen gyér - írott forrásainak a Kárpát-medencére vonatkozó adatait vizsgálták meg, immár a kettős honfoglalás elméletének tükrében. Írásos források említenek 670-680 körül egy onogurbolgár bevándorlást. Olajos Teréz Német Lajos egy 860-as oklevelében az onogur népnév szláv alakját találta meg, mely avarokat jelölt. Ennek alapján azonosítja a 670-es bevándorlókat a késő avar griffes-indásokkal. Lehetségesnek tartják, hogy ezzel a keverék néppel finnugor elemek is érkeztek. Véleményük szerint bizonyos IX-X. századi forrásokban is fellelhetünk utalásokat to-

vábbélő steppei népességre hazánk területén.

Dr. Kristó Gyula László Gyula térképeivel kapcsolatban mondta el kételyeit. A Duna-Tisza köze igazolni látszik László Gyula feltevését, azonban pl. a Balaton és a Kőrösök vidékéről ezt nem mondhatjuk el. A kérdésre vonatkozólag a XI. századi Erdélyről sincs írásos forrásunk, csak a névtipológiára támaszkodhatott Kniezsa. Véleményéhez Róna-Tas András hozzáfűzte, hogy mivel a törzsnevek helynévvé válását csak a törzsek szétverésének időpontjától számíthatjuk, ezek semmiképpen sem felelhetnek meg a közvetlen 896 utáni állapotoknak. Kniezsa térképeinél figyelembe kell venni azt is, hogy minden olyan helynevet magyarnak vett, amely szláv ugyan, de magyar képzővel ellátott. Ez nyelvészeti szempontból jogosult, azonban településtörténeti következtetések levonására így nem alkalmas. 435 helynevünk közül 227. török eredetű, 76 szláv. A maradék 122-ből a tiszta finnugor szó olyan minimális, hogy érvként nem hozható fel. Kristó Gyula szerint a másik két térkép - a törzsek és vármegyék térképe - sem tekinthető megbízhatónak, mivel ilyen térképet a rendelkezésünkre álló gyér adatok alapján lehetetlen összeállítani. Ezek az érvek tulajdonképpen László Gyula kiindulópontját kérdőjelezzik meg.

Dr. Maróti Egon a megjelölés jogosságát vonta kétségbe. Lehet-e "honfoglalásról" beszélni abban az esetben, ha egy kis finnugor néptöredék kényszer hatása alatt, csatolt népként vándorol be egy területre? Volt-e, lehetett-e kapcsolat a 670 körül bejött esetleges finnugor elemek és az "ott maradtak" között?

Az antropológia álláspontját Hajpál Aranka ötödéves antropológus képviselte. Lipták Pál kutatásaira támaszkodva elmondta, hogy az embertani adatok támogatják László Gyula elméletét. A honfoglalás kori köznép antropológiailag egyezik az avar köznéppel /europe-mongoloidok/, azonban Árpád magyarjainak uralkodó osztálya eltér ettől /turánidok, uraliak, kevés pamiroid/. Lipták szerint a magyarság megjelenése a Kárpát-medencében először a bolgárokhoz, majd az avarokhoz, és legnagyobb számban a magyar honfoglaláshoz köthető. Lipták azonban nem lát a korai és késői avarok között olyan nagy embertani eltéréseket, amelyeket a régészeti kultúra változása alapján esetleg feltételezhetnénk. A 670 körüli bevándorlás embertanilag tehát nem mutatható ki.

A Régészeti Diákkör tagjai is megemlítették a nevolinói temető problémáját. László Gyula a griffes-indás népeesség egyik részét, az indásokat egyértelműen a nevolinói kulturához köti. Elmélete szerint az indások a Volga-Káma vidékén keveredtek össze a távolkeleti eredetű griffes népeességgel. Nem szabad azonban figyelmen kívül hagynunk a nevolinói kultúra publikálójának álláspontját, mely szerint egyezésről semmi esetre sem, legfeljebb hasonlóságról beszélhetünk. Szó volt még Konsztantinosz törzsneveinek hitelességéről s a leírásában esetleg fellelhető kettős időrendről is. A témához a diákköri tagok közül többen is hozzászóltak. A vitának ezt a részét lezárva dr. Kristó Gyula elmondta, hogy nem lát olyan okot, amely alapjaiban megdöntené Konsztantinosz törzsnévi listájának megbízhatóságát. A kettős honfoglalás elmélete ellen szól az is, hogy 896 előtti magyar jövevényszavak nem mutathatók ki a környező népek nyelvében.

Az ülés egyetlen hibájára a hallgatók hívták fel a figyelmet: arra ugyanis, hogy László Gyula nem lehetett jelen, nem képviselhette személyesen nézeteit, nem hozhatta fel újabb érveit.

Összefoglalva a vitát, dr. Róna-Tas András elmondta, hogy a magyar honfoglalás történetének rengeteg tisztázatlan, homályos pontja van még. Ilyen a szlávság problematikája, amely egy idő óta eltűnt a szakirodalomból. Kérdéses még, hogy valójában kik voltak a griffes-indások, lehet-e őket a 670-es onogur bevándorláshoz kapcsolni, és na igen, milyen kapcsolatban álltak a magyarokkal. Nem zárhatjuk ki azt lehetőséget, hogy magyarok is voltak közöttük, hiszen ahol az onogurok megfordultak a IV-VI. század folyamán, ott megfordultak a magyarok is, azonban László Gyula egyetlen térképét sem fogadhatjuk el bizonyítékként. Döntő talán az avar névanyag lenne, ez azonban nagyon szegényes, és még nem eléggé kutatott. Mindebből dr. Róna-Tas András azt a tanulságot vonta le, hogy a magyar őstörténet kérdése olyan komplex, bonyolult, hogy eredményes kutatása csak több szakember szoros együttműködése esetén lehetséges.

Befejezésül: szeretnénk minél több ilyen jellegű diákköri ülésen résztvenni, s ezt az őstörténeti diákkör idei programja, úgy érezzük, lehetővé is teszi.

Galántha Márta